

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilov avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisa izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 " " " " " trikrat . . . 10 " " " " " za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Maierjevci.

Resnico samo piši vestni zgodovinar!
A. Aškerc.

I.

Z gorenjim citatom je že označeno naše stališče, ki hočemo z njega presojsati naše šolstvo. Resnica nam je sveta nad vse, zato bo tudi naša beseda resnična in odkritosrčna. Govoriti hočemo brez ozira na levo in desno, navzgor in navzdol. Osebe so nam postranska stvar. Vendar moramo takoj poudarjati, da v tem vprašanju tudi oseb ni mogoče ločiti od stvari, ker so ravno nekatere osebe krive, ki so po bogve kakih slučajih neprijazne usode prišle na odločujoča in odgovorna mesta, da je naše ljudsko šolstvo danes tako razmrcvarjeno, da ni nikomur podobno. Pedagoški šušmarji so ovekovečili svojo nesposobnost s svetovnoznanimi formuliranimi stavki, svobodno in uspešno delo učiteljstva so utesnili z usiljenimi metodami in ono umetnost, ki jo imenujemo pouk, so vrgli na stopnjo zakotnega rokodelstva. Vse v protislovju z določbami drž. šol. zakona!

To so stvari, ki nas silijo, da se okristimo svoje svete dolžnosti in odkrijemo hibe in rane našega šolstva. Žal nam je, da tega že prej nismo storili; danes se je bolezen že preveč razpasla! Bili smo obzirni do nekaterih gospodov, ker smo mislili, da sami krenejo na pot pameti in preudarka, na pot tiste razsodnosti, ki je glavni pogoj, ako hoče kdo veljati za pedagoga.

Motili smo se! Vest nam ne pripušča nič več, da bi mirno gledali sedanje razmere. Za svoj narod zahtevamo dobrih šol, hočemo preustrojitve v pametnem smislu, hočemo, da se izbacne iz šolstva vse, kar je nerabnega, hočemo pa v prvi vrsti, da

se odstranijo od šolstva tisti „pedagogi“, ki so ga tako daleč zavozili!

Da dobe naši čitatelji jasno sliko sedanjih šolskih razmer, moramo poseči nekoliko nazaj. Gospod deželni šolski nadzornik Fran Hubad naj nam oprost, da se dotaknemo tudi njega. Izjavljamo odkritosrčno: Gospoda Hubada čislamo, poznamo njegove vrline, spoštujemo njegove obče zmožnosti, upoštevamo njegovo plemenito srce, občudujemo njegov neupogljiv značaj in njegovo močatost, toda gospod Hubad je storil napako, ko si je kot ravnatelj ljubljanskega učiteljskega privzel za svetovalca — vadniškega učitelja Antona Maierja. Imel je nesrečo, da ni naletel na boljšega.

Pedagogika je znanost, izvrševanje pedagogike pa je umetnost. Kdor hoče gojiti umetnost, mora biti sam umetnik; kdor hoče vzgojiti dobrega učitelja, mora biti sam boljši učitelj. Maier pa je bil od nekdanj plitev človek, ki pa je znal svoje malo znanje toliko napihiti, da je imponiral tistim, ki so z njim občevali le mimogrede in ki ga niso potipali natančneje za žilico. Maier ni znal od vse pedagoške vede nič drugega kakor pet formalnih stopenj, pa še te le po imenu. Herbartovih idej ni poznal in jih še danes ne pozna. Vendar so gledali v njem učenjaka-pedagoga. Med slepci je enooki — kralj.

Maier je bil na pripravnici pravzaprav tehnični voditelj vseh nastopov in vsega metodičnega pouka, formalne stopnje pa so bile edini konjiček, ki ga je jahal — drugega Maier ni znal. Ta konjiček pa je vendarle privihral s svojim jezdecem do okrajnega šolskega nadzorstva.

Tedaj so Maierjeve formalne stopnje začele pravo križarsko vojno v ljudskem

šolstvu. Toda vадnica ali pa šola v gorski vasi — kolika je to razlika! Na vadnici je bilo vedno pet formalnih stopenj, tu pa je nekaterikrat katera manjkala, in zato je bil v očeh Maierjevcev pouk popolnoma za nič. Učitelji so namreč na podlagi svoje mnogoletne prakse upoštevali formalne stopnje le vtoliko, kolikor so jih za svoje uspehe potrebovali — vso nepotrebno navlako so vrgli proč. Tako je velevala mnogoletna izkušnja, tako so morali postopati, da so dosegali smotre, ki so jih imeli pred očmi, tako so morali postopati, da so imeli tako izborne uspehe, s kakršnimi so se opravičeno ponašali. Vsak učitelj si je napravil tekom let svojo metodo, ki je z njo izborno izhajal in z njo zadoščal vsem zahtevam, ki so jih stavili nanj šolske oblasti in ljudstvo. Maier pa se je čudil: Kje je mogoče imeti uspehov brez formalnih stopenj? — Formalne stopnje [so bile začetek in konec vsemu pouku. „Uspehi so postranska stvar, metoda je glavna stvar!“ Za te krilate besede je postal neki vadniški učitelj — okrajni nadzornik! Formalne stopnje so bile to, kar je zastarelemu predpotopnemu župniku velikonočni izpovedni listek, oziroma v novejših časih klerikalna volilna glasovnica: kdor je Maierju pokazal pri pouku formalne stopnje — ta je bil dober učitelj, dobil je absolutorij vseh svojih grehov! Pardon — še nekaj je moral imeti: vrbovih, v vodi namočenih vej pa nekaj kalečega žita na vsakem šolskem oknu! Pri komer je bilo videti formalne stopnje, vrbove veje in kaleče žito, ta je bil pedagog po Maierjevemu okusu! Po tem merilu je meril, sodil, obsojal in hvalil učiteljstvo. Po ljubljanskih šolah so tedaj obdelavali ubogo mačko, da ji je dlaka frčala ne vse vetrove, a mimo kalečega žita in vrbovih

vej so švigale tudi reformacijske zmožnosti.

Maier — reformator! No, izšle so nekatere odredbe, ki so prekucavale druga drugo, a Maier je začel svoje delo v krškem in litijskem okraju kakor bi bil valpet krutege srca. Pred njim strah, groza, trepet — za njim obup, solze, škripanje z zobmi, vihtenje krčevito stisnjenih pesti! S svojo krutostjo in nevednostjo je zbegal učiteljstvo dveh okrajev, s svojimi formalnimi stopnjami je diskreditiral vso deželo. Zmešnjava je bila gotova!

Najboljši učitelji so sami dvomili nad svojo sposobnostjo; nihče ni znal več poučevati. Nadzorniki in učitelji so kovali v potu svojega obraza učne slike po formalnih stopnjah: vsaka računski analogica se je raztezala in delila na pet formalnih stopenj; „bei welcher Formalstufe sind sie jetzt?“ — je izpraševal Maier po šolah! To je sicer neverjetno, ampak resnično!

Te učne slike, od učiteljstva spisane, pa je Maier izdal pod svojo firmo! Tako je postal pedagoški pisatelj!

Začela se je prava duševna morija in mrcvarjenje nad ubogo učiteljsko paro! Kdor je mogel, je pobegnil v pokoj — med temi celo brat Maierjev — Jože, ki bi še dandanes lahko bil vodja kake mestne šole; druge so s silo pognali v penzijo, pa so jih kmalo nato zopet nastavljali nazaj in jim dajali še posebno nagrado zato, da so hoteli še poučevati. Zmešnjava je bila vseobča, lotila se je slednjič tudi dež. šol. sveta. In v tej zmešnjavi je visoko dvigal svojo prazno glavo in igral duševnega velikana Maier, ki je igral svojo vlogo tako izborno da so ga imenovali celo okrajnim nadzornikom za mesto Ljubljano. Napravili so napako, da večje niso mogli!

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemič.

(Dalje.)

IX. Učni predmeti, učne knjige, metode, urnik.

Predmeti, ki so jih v tej dobi gojili na okoliških trivialkah, so bili sledeči: Spodnji oddelek: 1.) krščanski nauk, 2.) spoznanje črk, 3.) zlogovanje, 4.) branje, 5.) računanje na pamet, 6.) izgovarjanje, 7.) pravilno govorjenje.

Višji oddelek: 1.) krščanski nauk, 2.) branje tiska, 3.) branje pisma, 4.) lep opis, 5.) pravopis, 6.) računanje na pamet, 7.) pismeno računanje, 8.) slovnica, 9.) govorjenje, 10.) izgovarjanje.

Nedeljska šola: 1.) krščanski nauk, 2.) branje tiska, 3.) branje pisma, 4.) lep opis, 5.) pravopis, 6.) računanje na pamet, 7.) pismeno računanje, 8.) pravilno govorjenje.

Iz teh predmetov so tudi klasificirali učence. Po urnikih in učnih knjigah soditi,

se je pa učilo še „dolžnosti podložnih“ kakor poseben predmet ter gojilo tudi petje in godbo. Deklice so uživale pouk v ženskih ročnih delih. L. 1829. poudarja neka okrožnica okr. šol. ogleda, naj učitelji v nedeljskih šolah pospešujejo sadjerejo. Leta 1848. dovoljuje minist. odlok učiteljem, da lahko dele brezplačno pouk v risanju, telovadbi (posebno v vojaških vežbah) in kmetijstvu onim učencem, ki se sami prilgasiyo. Kakšen uspeh je ta odlok imel v trž. okolici, ne vem; menda jako majhen. Telovadba še danes ni predmet na okoliških naših šol, kmetijstvo pa se je uvedlo jedva l. 1854. Leta 1857. pa je namestništvo priporočalo učiteljem naj z zgledom in poukom v šoli poučujejo čebelarstvo v okolici. V tem pogledu marljive učitelje se bo pohvalilo v časopisih. Kakšen sad je zopet ta okrožnica obrodila, ne vem; čebelarstvo se v tržaški okolici ni udomačilo, brčkone ker naši vinorejci niso temu mrčesu preveč zaupali.

Okrožnica iz leta 1862. uvaja v okol. šole splošen pouk v petju, ona iz l. 1864. pa določa, naj se goji pouk v žen. ročnih delih po dve uri dnevno vse leto. Koncem poletnega tečaja je poslati magistratu poizkusna žen. ročna dela učenk.

Začetkoma se je polagalo največjo važnost na priučenje nemščine, pouk je bil

nemško-slovenski. (Primerjaj glede tega poglavje VI.) Leta 1846. postane nemščina na okol. šolah le neobvezen predmet ter kakor tak polagoma izgine iz teh šol. Zato se uvede leta 1853. italijansčino kakor predmet v naše šole (tedensko 2—3 ure).

Po učnih predmetih so se ravnale učne knjige. Dobivale so se dolgo vrsto let iz dunajskega zaloga, ki je imel v Trstu svojo razprodajo, dokler se ni ustanovil l. 1846.—47. posebni deželni zalog šolskih knjig za Primorsko v Trstu. Upravljal je ta zalog tržaški mestni magistrat, ki je vodil tudi njegovo likvidacijo, ko je ta zalog z min. odlokom 8. maja 1856. prenehal s koncem julija 1857. Do razprodaje vseh knjig tega zaloga se knjig iz dunajskega zaloga ni smelo rabiti. Še leta 1861. priporočila neka okrožnica v nakup take preostale knjige tržaškega zaloga.

Ubogim učencem je magistrat preskrboval deloma nove, deloma stare, še rabljive gratis knjige proti pobotnicam s strani učiteljev. Leta 1841. določi magistrat, naj vsaka gratis knjiga traja vsaj dve leti; leta 1844 pa, da število z gratis knjigami obdarovanih učencev ne sme presegati ene četrtine števila vseh šoloobveznih otrok,

Leta 1846. določa škof, konzistorij, naj učitelji zanemarjenim učencem ne dovoljejemati gratis knjig domov, pridnim pa jih v sporazumu s šk. konzistorijem lahko darujejo. Leta 1852. je magistrat za nakup gratis knjig za okolico določil 120 gld. 6 kr.*) naroča pa, naj se porazdeli vse kupljene knjige med ubožne učence in nobene ne-shrani. Leta 1853. pa določa zopet magistrat, da učenci gratis knjig ne smejo jemati domov.

Okolo leta 1830. so bili v rabi: nem.-slov. abecednik, nem.-slov. katekizem, nem.-slov. male povesti, dolžnosti podložnih, slovnica, računica, I. del mal. berila, II. del vel. berila, evangelije, vse iz dunajske založbe. Leta 1846. naroča škof. konzistorij, da se mora sedanje „male povesti“ takoj odpraviti ter do nove izdaje nadomestiti z berilom za 2. razred, oziroma s kakšnim mladinskim spisom (prevodom Šmida), ker so „male povesti“ — naravnost škodljive. To je velezanimiv odlok, in bilo bi truda vredno zasledovati na podlagi originalnega iztisa to škodljivost. Pa ne, da bi bile te „male povesti“ škodljive, ker so bile nem.-šk.-slovenske? Nova izdaja „malih povesti“ je izšla l. 1846.

*) Leta 1909. za isti namen 3540 K.

Tedaj pa je v Kopru vstal mož, ki je povzdignil svoj glas proti kranjskemu Maierjevstvu; bil je to pedagog, ravnatelj Bežek. — Začela se je polemika v „Popotniku“. V ta boj se seveda Maier ni podal, ampak ravnatelj Schreiner nam je povedal v svojem temeljitem predavanju v „Narodnem domu“ v Ljubljani, da imamo sicer pet formalnih stopenj, da pa ni mogoče vselej vseh uporabljati. Pamen pedagog in dober učitelj bo porabil nekaterikrat le tri, dve ali celo samo eno stopnjo. Dobro! Roma lacuta est! Maier je pogorel, dobil jo je pod nos! To, kar je Schreiner povedal, je vedelo naše učiteljstvo pred Maierjem in je tudi postopalo pri pouku tako. Le Maier tega ni vedel, zato je usiljeval vedno in povsod vseh pet formalnih stopenj, kar je bilo po izreku Schreinerja mnogokrat neumestno in nepedagoško! — Zviti Maier je požrl svojo blamažo in je ostal nadzornik, ker je lažje šikanirati učiteljstvo kakor pa poučevati, zlasti če človek ne zna ali se mu ne ljubi.

V pokoj je šel dež. šol. nadzornik Šuman. Njegovim naslednikom je bil namenjen tedanji ravnatelj Levec, pa je prevzel ljudsko-šolski referat. Vse bi bilo zopet dobro, in šolstvo bi prišlo polagoma nazaj v dober tir, ako bi ne ostale zle posledice v nekaterih okrajnih nadzornikih.

S svetilko v roki — kakor svoj čas Diogen — so iskali po Kranjski deželi primer- nih nadzornikov! In — o! Dobili so nadzornikov, za šolstvo in učiteljstvo prokletstvo ki so prej cvetoče in lepo se razvijajoče šolstvo razdrli tako temeljito, da bo treba še leta in leta, da se zopet popravi in spravi na prejšnje stališče. Nekateri nadzorniki so s svojim nečloveškim, pristranskim, teroristiškim postopanjem zatrli med učiteljstvom vse veselje do dela, ubili vsako samostalnost in individualnost pri pouku. Ne imponujejo nikomur; vedo, da nimajo pri učiteljstvu nikakega ugleda in spoštovanja, hočejo pa zato svojo avtoriteto uveljavljati z bičem, ki ga vihte nad glavami učiteljstva, kakor so ga vihteli priganjači sužnjev!

Maier! Zona izpreleti vsakega učitelja in vsako učiteljico, če sliši to ime! — Ne vemo, če je še kaj pod milim solncem mogoče dobiti takega nadzornika kakor je ta!

Čudom se moramo čuditi, da je mogoč v Avstriji nadzornik, ki deluje ravno diametralno protisvojim dolžnostim, ki je prava mora za učiteljstvo in šolstvo, ki je ovirajoča coklja vsemu šolskemu napredku, ki tlači s kruto roko vse učiteljstvo k tlom, ki uduši že v kali vsak zlet učitelja, vsak poizkus prostega gibanja na pedagoško-didaktičnem polju! Ali je še vedno pedagoški horizont zaplankan s peterimi formalnimi stopnjami?

Ne bomo govorili o solzah, ki jih je provzročil Maier pri starih, v delu in trudu osivelih učiteljih in nadučiteljih litijskega in krškega okraja, ne bomo naštevati gorja, ki ga je navalil na posamezne učiteljske družine s tem, da je preganjal in zalezoval

ter v prezgodni pokoj pošiljal zaslužne šolnike, ki se mu niso dovolj klanjali. Pustimo na stran vse disciplinarne preiskave, ki jih je natvezil posameznim članom učiteljskega stanu! Črtajmo vse to in še mnogo, mnogo drugega iz njegovega življenja — samo njegovo delovanje na šolskem polju hočemo deloma osvetliti, da izprevidi svet, kak nadzornik, kak šolnik, kak pedagog je Maier! Pokazali bomo prihodnjič ljubljansko šolstvo v pravi luči, da bo videl ves svet, kakega šolskega nadzornika ima stolno mesto vojvodine Kranjske, središče Slovenije — naša bela Ljubljana!

Maier je s svojim „delovanjem“ in s svojim protizakonitim šikaniranjem učiteljstva izzival dolgo časa — sedaj je tega dovolj! Kadar pa je naše potrpežljivosti konec, takrat se ne bojimo nobenega nadzornika — naj se že piše Maier ali Gabršek — ampak vsak dobi svoje plačilo, ki ga je zaslužil.

Poziv! Vse tovariše in tovarišice **najno pozivljamo, naj v obilnem številu kompetujejo za vsako razpisano službeno mesto. — Nam naj to v vsakem primeru naznanijo z vsemi potrebnimi podatki, da moremo v obrambo pravice in nepristanosti o pravem času vse potrebno ukreniti.**

Pasji dnevi.

Iz Slov. goric, 2. avgusta 1911.

Sedaj ob času pasjih dni, ko kaže toplota v razredih 30 ° C in več, ko ti pri mizi mirno sedečem teče voda po životu kakor v oženj vrženem močeradu, ko laviraš z vrati in okni, z roloji in zastori, s polkami in ventilacijami kakor bi sedel na kakem poletnem Blierot-aparatu; sedaj, ko deca zeva in spi pri pouku, ko ti uhaja pogled zdaj skozi okno, zdaj na termometer, zdaj na uro; sedaj pričakuješ nestrno pismonoše, ki ti morda prinese odlok „okrajnega“ ... mittelst welchen ... Hitzferien ... sedaj se spomnimo raznih paragrafov, ki bi se z njimi morebiti le dalo na ta ali drug način se količkaj ohladiti. Eden pravi: „Der verantwortliche Leiter — ist der Lehrer — oder Oberlehrer“. Če si to ti, zakaj pa ne izpustiš otrok domov, ko vidiš, da je nekaterim otrokom slabo, nekatere boli glava, drugim je hudo v želodcu, da zaradi grozne vročine kar bljujejo. Ali ni morda vročina tudi epidemija? Saj je vendar duševno in telesno stanje učencev popolnoma abnormalno, dokaz temu so učni uspehi, ki so = 0. Da tega ne storiš, je kriv paragraf: „Überhaupt darf ein Lehrer den Unterricht ohne gesetzliche Berechtigung weder — noch —!“ Svoj čas smo imeli to „gesetzliche Berechtigung“, a je sedaj penzionirana v § 60.: Mit Rücksicht — werden die — Hitzferien außer Kraft gesetzt.

V mestih da, tam imajo poleg najboljših plač in vsemogočih udobnosti še izredne olajšave, do katerih jim mnogo pripomorejo zdravniki. Če oni reko: to je preveliko, ono pre-

majhno — to prenizko, ono previsoko, tu prevroče, tam prehladno — nemudoma mestni šolski svet vse prekuca, preobrne, popravi, izpopolni, razširi: aus sanitären Gründen, mit Rücksicht auf die Hygiene. Kako pa pri nas na kmetih?

Posiljajo nam odloke z vsebino: Der Lehrkörper ist darauf aufmerksam zu machen, daß jede zur h. a. Kenntnis gelangende Verletzung des § 2 (raba šibe v šoli) der S. u. U. O. unnachsichtlich im Disziplinarwege gehandelt werden wird. Narobe svet! Rajši bi pomnožili na šolah razrede tako, da bi si zaradi primerne- ga števila otrok vsak učitelj in vsaka učiteljica lahko vzdržala disciplino z besedami in pogledom, ne da bi se mu bilo bati, da pride v konflikt s § 12. Seveda bi se v tem oziru moral modernizirati tudi § 11. Najsi bi bil pouk celodneven ali poldneven, na enega učitelja bi se ne smelo več računati kot 60 učencev.

Toda, zablodil sem! Oprostite, to dela vročina! Uh, ta sopara! Nihče ni tako bedast, da bi se upal trditi, da mi na kmetih ne ob- čutimo ravno tako vročine kakor v mestih in da smo torej tudi mi z ozirom na to ravno tako potrebni enakih olajšav kakor so jih deležni po mestih. Kdo pa naj nam pomaga? Šolski vodja? Siromak! Zastopnik učiteljstva? Uboga para! „Okrajni“ ali „deželni“? Hm! — Da pasjih dni ne bo konec, za to skrbi Hagen- hoferejev šolski predlog v državnem zboru z dne 28. julija*) Z ozirom na tega pojem s Stritarjem:

„Upal sem milo dežja, toča prihrula bo, strah!“

Pomanjkanje učiteljev.

Na vsem Kranjskem je bilo koncem leta 1910 nastavljenih 465 učiteljev, 533 učiteljic in 380 katehetov. Letno poročilo deželnega šolskega sveta v Ljubljani (iz- dano samo nemški) piše: „Eine unerquickliche Erscheinung ist die rasche Abnahme der Zahl der Lehrer und das unverhältnis- mäßig rasche Anwachsen der Zahl der Lehrerinnen in den letzten zwei Jahren.“ V letu 1908 je bilo namreč 17 učiteljev več nego učiteljic, l. 1909 sta bila 2 učitelja manj in ob koncu leta 1910 je bilo 68 učiteljic več nego učiteljev. To razmerje je v raznih šolskih okrajih različno. Tako iz- kazuje ljubljanska okolica 46 učiteljev in 98 učiteljic, tedaj 52 učiteljic več, Črno- maljski okraj pa je v razmerju 25 učiteljev proti 26 učiteljicam. Nemško poročilo pravi dalje: „Infolge des großen Lehrermangels mußten zahlreiche Lehrstellen selbst an ein- klassigen (letos tudi na dvorazrednicah) Volksschulen entgegen den gesetzlichen Bestimmungen* ausnahmsweise mit Lehre-

*) Glej prvo notico v razpredelku „Politiški pregled“.

Uredn. * Čemu pa so „gesetzliche Bestimmungen“? Da jih c. kr. šolska oblast prezira? Naj bi se upal učitelj storiti kaj proti zakoniti določbi. Takoj mu skočijo za vrat! A česar učitelj ne sme, to sme ob- last, ki bi morala štiti zakonito določbo! Tako ume- vajo „gesetzliche Bestimmung“! Uredn.

Leta 1846., in sicer 11. septembra, se razpošlje seznam učnih knjig, ki jih je do- biti v primorskem zalogu.

V tem zalogu je sploh izšlo 18 itali- janskih, 14 slovenskih in 13 nemških učnih knjig, ki so — posebno slovenske — uži- vale tudi po drugih slov. kronovinah dober sloves.

Leta 1849. pravi okrožnica škof. konzistorija, da je takoj izločiti iz okol. šol učne knjige dunajskega zaloga, in jih nadomestiti z onimi primorskega zaloga, ki so boljše in cenejše. Glede cen so bile te leta 1852. za sledeče slov. knjige primor- skega zaloga te-le:

abecedne tablice po	1 kr
abecedniki	4 „
poštevanke	1 „
mali katekizmi	2 „
srednji	6 „
računice za I. r.	6 „
računice za II. r.	10 „
berila	12 „
berila svetnikov	30 „
povesti	6 „
zgodbe sv. pisma	22 „
evangeliji	16 „
„Pismenost“	5 „

Pismenost, t. j. Vodnikova „Kranjska pismenost“ in „Nemška pismenost“, sta si-

cer izšli v dunajski založbi, dobivalo se jih je pa tudi v primorskem zalogu v razpro- daji. To Vodnikovo knjigo je izpodrinila tudi na Tržaškem slovensko-nemška slov- nica dunajske založbe, leta 1851. tiskana. V primorskem zalogu se je tiskalo tudi berilo za nedeljske šole v ital., nem., slov. in hrv. jeziku (l. 1849.). Leta 1851. so od- pravili omenjene „male povesti“ (novo iz- dajo) in nadomestili s „100 povesticami“ tiskanimi v prim. zalogu. Leta 1856. natisne primorski zalog učno knjigo „Zavedni kmet“.

Po letu 1857. so knjige dunajskega zaloga izpodrinile zopet one primorskega ki je — žal — prenehal.

Kar sem tu mimogrede omenil, bi za- služilo vsekako obširnejše razprave nego spada v okvir mojega zgodovinskega obrisa.

O učilih in učnih pripomočkih še eno besedo. Leta 1831. opozarja škof. konzistorij učitelje, da so tuintam pomožne knjige de- loma izpodrinile postavno določene učne knjige in dostavlja, da je to protizakonito.

Skrilne tablice, ki se sedaj na naših okoliških šolah ne rabijo več, so v tržaški okolici nastopile leta 1846. Prodajal jih je deželni zalog šolskih knjig v štirih vrstah od 4 kr do 7 kr, skrilnike pa po pet ko-

sov za 1 kr. Leta 1855. prepove okr. šol. ogleda zvezke s podobami na platnicah, ki so jih uvedli trgovci, računaje na — po- dajmo pravo definicijo — umetniški čut šolskih otrok.

Glede metod lahko rečemo, da je vladal na okol. šolah isti duh kakor po av- strijskih šolah one dobe, da, kakor skoro v vsej Evropi. Velikih misli, velikih potez ni bilo, pedagogi so bili veliki le v malenko- stih. Pedagoška palača stoji, treba jo le ohraniti v vseh podrobnostih; to je bil splošni nazor. Da bo kdaj začela ta palača pokati celo pri temeljih, tega ni nihče pričakoval. Da bo pedagogika, najponosnejša veda onih dni, morala izpremeniti lice pod vplivom napredka posebno prirodnih ved ter umetnosti, kdo bi sanjal? Vsa skrb je bila tedaj obrnjena v smer, je li so si učitelji pridobili dovolj mehanične ročnosti v izvajanju metodiških podrobnosti. Zunaj je vršelo življenje, zunaj so cvetele znanosti, šol. oblasti pa so tedaj po svojih okrožnicah (menim tedanje tržaške šol. oblasti) povpra- ševale: Je li imajo učitelji v svojih knjiž- nicah vse predpisane priročne knjige za učitelje (l. 1827); je li podajajo pred- pisane predmete smotreno (l. 1829); je li se drže predpisov o pohvali in graji učencev (l. 1830) itd.

rinnen besetzt werden.“ Zanimivo je tudi, da poučuje na Kranjskem 31 moških in 1 ženska brez predpisane usposoblje- nosti. Med temi je 28 duhovnikov in 3 organisti. Poročilo pravi o teh: „Diese Lehr- personen ohne vorgeschriebene Befähigung wirken zumeist an entlegenen Gebirgs- schulen, die meisten weisen eine geringe praktische Erfahrung und methodische Schu- lung auf, so daß der Unterricht darunter empfindlich leidet.“

To je žalostna slika sedanjega stanja učiteljstva in še bolj žalostna perspektiva za prihodnost. Učiteljev manjka, to prizna c. kr. šolska oblast, mi pa vidimo in vemo, da jih bo še bolj manjkalo. Kdo je temu kriv?! Tega odgovora ne dobimo v poro- čilu. Pač pa ga hočemo tukaj mi v kratkih stavkih napisati. Glavni vzrok so sramotno nizke učiteljske plače, drugi ne manj važen vzrok pa je nepopisno šika- niranje učiteljstva od strani duhov- ščine, tedaj tistih ljudi, ki jim c. kr. oblast daje testimonium paupertatis, da imajo „ge- ringe praktische Erfahrung und methodische Schulung“. Tudi šolske oblasti same ne postopajo tako, da bi mlade ljudi vabilo stopati k učiteljstvu. Nekateri šolski pred- stojniki in tudi par nadzornikov izvršuje svojo službo bolj „polizeimäßig“, kakor pa šolskiško.* Nam in vsakemu, ki želi našemu narodu boljših časov, ni vseeno, ako pojde učiteljsko število in kvaliteta šol takoj na- prej. Ako ne dobimo več moškega učitelj- skega naraščanja, bomo imeli tekom nekaj let skoro eno četrtino šol, kjer bode po- učevale same ženske učne osebe. Ti kraji bodo večinoma tam, kjer ljudstvo najbolj potrebuje vzgojnega delovanja učitelja. Mi ne podcenjujemo učiteljic prav nič, ali iz- kušeni šolniki nam lahko potrdijo, da šole s samimi učiteljicami ne dosežejo tega, kar je potrebno in koristno. Posebno na kmetih ne bodo učiteljice v stanu ljudstvu podajati potrebnega kmetijskega pouka in tiste mo- žate vzgoje, ki je potrebna vsakemu na- rodu, če se hoče vzdržati in napredovati. Danes stojimo na razpotju, ko prehaja vzgoja našega ljudstva v ženske roke. Mi se tega ne veselimo, vesele pa se tisti, ki hočejo ohraniti naše ljudstvo na tisti stop- nji, kjer je bilo pred desetletji. Povedati moramo, da so učiteljice kot voditeljice na kmetih in tudi v nekaterih večjih krajih popolnoma marionete duhovniku. Ti imajo faktično vodstvo šol v rokah. Imamo celo vrsto zgledov, kjer navajajo lu vzgojujejo učiteljice šolsko mladež naravnost blazno pobožno. Tako vzgojeni otroci bodo pravi slabiči v življenju, pristopni vsakovrstnim nazadnjaškim naukom. C. kr. vlada vidi rapidno padanje moškega učitelj- stva, a ne stori ničesar v izboljšanje teh razmer. Ne briga se, da gazi državne šol. zakone s tem, da nastavlja na taka mesta učiteljice, kjer postava izrečno ukazuje

* To je res! O tem govorimo danes še na dveh drugih mestih, pa bomo žalibog še morali govoriti. Uredn.

Leta 1830. o priliki cirkulacije Cze- chove brošure o gluhozemih nalaga okr. šol. nadzorstvo učiteljem, naj odgovore, je li se hočejo polastiti te metode.

Leta 1846. priporoča škof. konzistorij pravkar natisnjene lepopišne vzorce Ivana Levca, učitelja tržaške glavne normalke.

Leta 1847. hoče škof. konzistorij čuti tudi učiteljsko strokovno mnenje. Ponatis- niti bo treba več učnih knjig; pred ponatis- mos naj izrazijo učitelji tozadevne želje, pripombe in nasvete.

L. 1848. drugega septembra dovoljuje min. odlok učiteljem vendar enkrat, da smejo svobodno uporabljati nove metode, ali za uspeh bodo odgovorni sami. Opozarja jih na glaskovalno metodo.

Leto potem pa pojasnuje škof. konzi- storij, da je sicer dovoljena raba novih metod, ali dokler se ne uvede novih učnih knjig, se je držati starejših tekstov (in na- ravno tudi starejših metod). S tem je bil mački rep odsekan, in grozni strah pred novimi metodami je gotovi gospodi od- legel.

L. 1850. pa škofijski konzistorij vendar priporoča v Gradcu izšlo Bürgerjevo bro- šuro o glaskovalni metodi. O tej metodi se je izrazil na zahtevo šolskih oblasti tedanji škedenjski učitelj, da ima prav gotovo pred-

uporabljati samo moške osebe. Izgovarja se z besedo „ausnahmsweise“. Mi pravimo, da bi tega ne bilo potreba. Vlada ima moč pritisniti na vladujoče stranke. Tudi naše klerikalce bi lahko pritisnila, da bi izboljšali plače, a ne stori tega.* Baron Schwarz že ve, kje ga črevelj žuli. Lahko trdimo zaradi tega, da je naša vlada posredno kriva 90%, da mladi ljudje ne marajo iti k učiteljstvu. Ona gleda mirnodušno učiteljsko mizerijo, zraven pa še izroča učiteljstvo klerikalnim rabljem, da počenajo stvari, ki niso vredne kulturnega človeka. Baronu Schwarzu povemo v obraz, da je on kriv, da klerikalci tako nečloveško postopajo z učiteljstvom. On daje blagoslov k pristranskemu podeljevanju boljših mest, on dopušča, da prihajajo v preiskavo učitelji, ki bero napredne liste, on dopušča, da kratijo petletnice učiteljstvu, z njegovo protekcijo predstavljajo zaslužne učitelje, z njegovo vednostjo so klerikalci spravili učitelje v tak suženjski položaj, da ima vsak boljši pastir več svobode nego učitelj. Pod njegovim predsedstvom se odkloni prošnja učitelja in se podpora da franciškanku. Tako kakor na Kranjskem ni nikjer drugod, tudi na Tirolskem so že na boljšem. Zato bomo zbrali vse te in še druge podatke, ki morajo priti pred vso avstrijsko javnost — v parlament! Po „Slov. Nar.“

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik.

Oglašam se k besedi kot neabiturient, v popolnem prepričanju, da je princip stanovskega demokratizma prvi korak k izboljšanju sedanjih stanovskih razmer.

Živimo v prehodnem štadiju razvoja našega stanu, zatorej se mi zde zborovanja — podobna današnjemu — temvažnejša, ker ni vseeno, na kako pot krenemo ravno sedaj, ker je od sedanjosti odvisna naša bodočnost.

Ne živimo le v času neznosnih razmer nad našim stanom, temveč tudi v času nezdravih socialnih razmer v našem stanu.

Zatorej je tem potrebnejše, da se sestajamo na zborovanja, posebno da se sestaja naraščaj na zborovanja.

Potreba je, da se posvetujemo odkritosrčno o naših stanovskih težnjah in da nepriestransko merimo svoja pota.

A prihajam k stvari!

Ker se mi zdi organizacija in nje zborovanja bistveni del naših stremeljenj, zato se dotikam tudi najprej tega.

Ob priliki zadnjega zborovanja napredne učiteljske organizacije — Zaveze — je poročal v kritiki socialistički napredni dnevnik „Zarja“ tudi sledeče: „Emancipacija in razumevanje

nost pred zlogovalno, vendar bi uspeh te metode oviralo preveliko število učencev — po 80 do 100 v enem razredu. Mož je trdil popolnoma prav: Izboljšajte razmere, metode bomo že mi!

Razne okrožnice priporočajo l. 1852. And. Praprotnikovo „Spisje za slov. mladino“, l. 1860. nemško spisano metodiko računstva, l. 1856. uvedejo v okoliške šole premično abecedo; l. 1862. naročajo, naj bo pouk bolj praktičen in naj vpliva na srce (čuvstven pouk).

Urniki niso bili povsod enotni. Škof. konzistorij naroča l. 1829., naj učitelji vsekdar predložijo okrož. šol. ogledi urnike v potrdilo. Dnevni pouk naj traja najmanj štiri ure. Držati se je natančno „vidiranih urnikov.“

Leta 1850. naroča isti, naj se na eno razrednicah uvede razdeljen pouk za višji in nižji oddelek.

Leta 1850. dne 24. X. se ukaže sestavljati urnike v slov. jeziku.

Leta 1852. ukaže okr. šol. ogleda, da je poučevati pet ur na dan in ne štiri kakor ponekod. Kateheti morajo učiti štiri ure verouka na teden.

Tačasni urnik (šole v Kontovelu iz l. 1829.) sem letos za zgled itak že sporočil v „Učit. Tovarišu“. (Dalje.)

* Samim se dobro godi, za učiteljstvo pa nimajo src!

stanovskih interesov so prva naloga, druga naloga stanovskih organizacij je delo za splošnost, bodisi potem še kulturno ali kakršnokoli delo; zakaj skupni interes zatiranega človeštva je vendarle eden: otresti se jarma in prepričati z delom, da mi in naši potomci ne klonimo iznova vrtu temu jarmu.“

Kako se tu razumeva emancipacijska ideja, to ni hitro presoditi. Lahko se jo presoja z ozirom na samoosvojitve organizacije izpod robstva političkim strankam — ali pa morebiti z ozirom na preveliko posvečanje organizacije strokovnemu delu in premalo posvečanja delu za splošnost.

Pa prav ta drugi del me je napotil, da ne bom toliko razpravljal le o našem stanovskem notranjem položaju in delu, temveč bom mnogo pozornosti posvečal tudi našemu delu za splošnost. Ne bom pa stavil v oziru kot predpogoj le dela učiteljstva, temveč mi je važnejši moment v tem oziru dobra vzgoja naraščaja.

Naši notranji stanovski pogreški.

Poudarjal sem dobro vzgojo narasčaja. In opravičeno sem jo poudarjal, zakaj smelo se upam trditi, da je ravno to eden naših najhujših socialno-stanovskih grehov, ki je izvir vseh drugih nezdravih socialnih razmer v našem stanu.

Dolžnost nam je, da se pečemo s takimi vprašanji in dolžnost nam je, da ne prikrivamo pri tem sebi nobene napake, da postopamo najradikalneje napram sebi.

Naš šolski idealizem nas je dovajal do tega, da smo videli najrajši vse v blesku in da smo govorili vedno le o dobrotah. In ravno ta idealizem nas je dovajal tudi v socialni in politički idealizem, ki je vzrok, da je naš stan izgubljal ono moč in veljavo, ki jo potrebuje za svoje močno in uspešno delo.

Če pogledamo danes posameznika naše stanovske družbe, bomo opazili na njem veliko socialno zlo, ki lahko postane usodno zlo, našega stanovskega telesa.

Naš politički in socialni idealizem je dovajal posameznike do nekakega individualnega presojevanja vsekakršnega pojava in je dovajal posameznike čisto v egoizem. Temu nasprotno se je pa pogrešalo socialno presojevanje, ki bi dovajalo posameznike namesto v individualni egoizem — v stanovski in narodni egoizem, ki najde v socialnem — razrednem in narodnem boju za obstanek edini opravičila.

Kje nego v tem imamo iskati vzroka, da še danes zre večina učiteljstva le na svoje voditelje, ki si jih je postavilo kot nekake vse-mogočne avtoritete; kje imamo iskati vzroka še večjemu zlu, da se vse učiteljstvo zanaša le na njih moč, veljavo in delo, da zvrta vse stanovsko delo le na njih rame, samo pa zre z nemo resignacijo v njih delo, jih obožuje in pričakuje svoje bodočnosti in rešitve le od njih?

To je neplodnost naše socialno-stanovske zavednosti, ki se nam zrcali v nepojmovanju dela za celokupnost. Hočem reči: Avtoritete nam naj ne bodo osebe, temveč edina avtoriteta nam naj bo stan, ki ga hočemo privedi do upoštevanja in veljave.

In to dosežemo le, če se zavedamo stanovskega demokratizma, da vsakdo žrtvuje svoje delo in veljavo stanu, da tako povzdignemo ugled celokupnega stanu — in ne le posameznika kot osebnosti, da se tako dvigne tudi ugled posameznika kot učitelja!

V tem oziru pa se moramo radikalno pričeti bojevati zoper vsakogar, ki nam krati ugled našega stanu in najsibo to v stanu ali izven stanu!

Več ofenzive! — zakličem zopet danes, ker to naj ne bo le geslo našega naroda, temveč tudi geslo našega stanu.

Mi smo vse preponižni in prepohlevni s svojimi stanovskimi zahtevami; naši nasprotniki si prilasčajo naših pravic in si prisvajajo nadvlado nad nami.

Velika krivica temu leži tudi v nas samih, ker skoro sami izročamo svoje pravice nasprotnikom, ker se le branimo in opravičujemo, namesto da bi energično zahtevali svojih pravic!

Očitajo in predbacivajo nam oni razne neosnovane in krivične očitke, namesto da bi mi njim očitali njih grehe.

Le kdor odkriva in napada, bo premagoval, kdor se pa le brani, ta bo oškodovan!

Naša dosedanja stanovska politika, da smo se le branili v defenzivi in le odgovarjali na očitanja, nas vodi za sedanjí čas do ne-

uspehov in je ta taktika za današnje dobo že zastarela.

Več ofenzive! — kličem zopet, in odgovarjamo na napade z novimi načerti in novim delom, da jim odjedamo kos za kosom posesti, ki pripada nam.

Mi se nimamo v narodu uveljavljati le kot strokovna organizacija, temveč je vse še višja naša naloga — se uveljavljati v narodu kot kulturno-narodna struja.

Da se pa to izvrši, je potreba zavesti posameznika, ker le na ta način je mogoče proizvajanje podrobnega dela v narodu.

Zatorej zopet poudarjam: Mi ne potrebujemo moči števila, temveč duševne moči in volje posameznika. Zatorej pravim: bolje je, da nas je manj, pa ti v zavesti močni, točni in sposobni v delu, nego da bi nas bilo le veliko število, a malo delavcev. V tem znamenju se mora reorganizovati naša stanovska družba!

Konec mora postati onemu zanašanju drug na drugega, zanašanju le na voditelje in na njih stanovsko delo. Vsakdo je poklican delati za stan tudi izven službe in naj nihče ne podcenjuje svojega dela, najsibo še tako podrobno in navidez malenkostno; uporabimo svoje zmožnosti!

Preden končam poglavje naše notranje kritike stanu, naj omenim še eno izgrešeno smer našega stanu: Vedno nam mora biti pred očmi, da je le v samopomoči naša rešitev, zatorej nam je idejo samopomoči zopet poživiti in pokrepiti in bo naša važna naloga, da sedanje odtujevanje naraščaja stanovskemu delu preprečimo in zopet v naraščaju poživimo stanovski duh — samopomoči.

Kažimo naraščaju napake in posledice stanovskih nezdravih razmer, a pokažimo mu tudi pota, da se naša stanovska družba prične socialno prenavljati! (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učit. društvo zboruje v nedeljo, dne 6. avgusta t. l., ob 11. uri v šoli pri Sv. Križu po sledečem vzporodu:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. „O volji“, predava tov. Flerè.
4. Vpliv fizikalnih razmer na učne in vzgojne uspehe; govori tov. Gosak.
5. Slučajnosti.

K prav obilni udeležbi vabi

o d b o r.

Književnost in umetnost.

Tumlirz, Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen, I. u. II. Teil. Ta izborna učna knjiga bo prav kmalu uvedena po vseh slovenskih večrazrednicah, kjer poučujejo tudi nemščino. Male sličice približno po 2 cm² velike, ki so vtiskane v besedilo, tvorijo izborni ponazorilo skoraj za vse stvarne pojme. Kot razredno učilo v velikosti 25×25 cm je priredil iste slike s fotografsko natančnostjo in jih prodaja V. Novak, Ljubljana, Križevniška ulica 9. Cena za vse 102 slike je na močnem papirju 54 K.

Obrambni vestnik.

* Jagnje v voljši koži ali „Slovenec“ piše dne 2. t. m. (štev. 175) pod naslovom „Gorostasno obrekovanje doslovno to-le: „Glasilo liberalnih kranjskih učiteljev, „Učiteljski Tovariš“, je pobralo v nekem židovskem časopisu grdo obrekovanje, ki ima namen sramotiti in ob veljavo spraviti veroučitelje sploh. Židovska trobila so lažljivo sporočala o nemoralnih dejanjih nekega Deziderija Lamberga, ki je veroučitelj na samostanski šoli v Temešvaru. V istem času so kopičili obrekovanja tudi zoper temešvarskega kaplana dr. Antona Geist, ki si je po lažjavi sodbi liberalnih časnikarjev sam končal življenje... Koliko je resnice pri teh stvareh, ki jih je s prozornim namenom in dokaj natančno popisal tudi dični „Učit. Tovariš“, pojasnjuje „Zentralauskunftsstelle der K. (najbrže Katholischen! Op. ured.) Presse“ takole: „Označena vest ni nič drugega nego podlo obrekovanje dveh npravnih in o m a d e ž e v a n i h duhovnikov. Obrekovanje zoper kaplana in kateheta Deziderja Lamberg je najprej prinesel soc. demokratski list „Volkswille“, ki je objavil tudi imena dotičnih deklic. Takoj nato so pa protestirali starši zoper to sporočilo socialističnega lista in so vložili tožbo zoper urednika. Sodnijska preiskava je trajala pet dni. V tem času je socialistična stranka po detektivih vedno pazila na duhovnika Lamberg. Dognalo se je, da je Lamberg docela nedolžen. Deklice, ki so bile zaslišane kot obremenilne priče, so izjavile, da sta jih dva neznanca moža pregovorila, naj širijo okrog

označeno obdolženje. Državno pravdnništvo poizveduje po onih neznanih osebah. Preiskovalni sodnik je izrazil ogorčenje, da se dobe tako grdi ljudje, ki na ta način krajejo dobro ime častivrednemu duhovniku. Kar se tiče duhovnika dr. Geist, ni o njem ne pri državni ne pri cerkveni oblasti nič znanega o kakih pregreških, niti se ni nihče oglašil s kako pritožbo. Časopisi so mu natvezili samourno, toda na tem ni nič resnice, kajti umrl je zadet od kapi v bolnišnici v mestu Nippa. Tako obrekujejo svobodomiselnici celo umrle duhovnike, ki se ne morejo braniti. „Učiteljski Tovariš“, ki je s slastjo in očitno škodoželjnostjo ponatisnil židovske izmišljotine, seveda ne bo imel toliko čuta za dostojnost in poštenost, da bi popravil krivico, ki jo je storil celemu duhovskemu stanu! Zraven tega se pa dela, kakor da bi bil najpoštenejši list.“ — Nebeška mana, kako je „Slovenec“ tankovesten! Ampak dostojnost in poštenost meri po svojem kopitu. Mi pa imamo o dostojnosti in poštenosti take pojme, da radevolje preklicujemo trditve, če smo z njimi duhovnikom Lambergu in Geistu delali krivico! Nismo, nečemo in ne bomo nikomur delali krivice! — Sedaj pa vprašamo, kdaj je „Slovenec“ preklical tista obrekovalja in tiste psovke, kijih je nagromadil o nas v svoji 158. številki dne 13. julija tekočega leta? Radevedni smo, če bo „Slovenec“ tudi to povedal svojim „bravcem“?

Politiški pregled.

* Državni šolski zakonik hočejo klerikalci preosnovati. Štajerski klerikalni poslanec Hagenhofer je vložil v poslanski zbornici predlog za preosnovanje državnega šolskega zakonika. V svojem predlogu zahteva, da naj se odpravi § 75., namesto njega pa naj se sprejme določba, da imajo posamezne dežele odločati o šolskem vprašanju. Deželni zbori naj bi odločali predvsem o zadevah, ki jih obsegajo §§ 17, 18, 19, 21 odstavek 1, 3, 5 in 6, § 22 odstavek 2, §§ 28, 38 in 48 odstavek 2. Hagenhoferjev predlog namerava izročiti ljudsko šolstvo klerikalcem v roke. Zlasti bi se to zgodilo s slovenskim šolstvom, ki bi bilo na milost in nemilost izročeno klerikalni strahovladi. Zaraditvega pa so se odločili slovenski klerikalci tudi takej za ta Hagenhoferjev predlog in podpirajo to nazadnjaško nakano. — Seveda zadene ta predlog na tak odpor, kakor se to klerikalcem niti ne sanja!

* Zveza duhovnikov — državnih poslancev se je konstituirala. Predsednik je Stojan, njegov namestnik Lang, mesto drugega podpredsednika je prihranjeno grško-katoliškim poslancem. Zapisnikarja sta poslanca Zahradnik in Prischig, v parlamentarno komisijo sta bila odposlana poslanca Faidutti in Biankini. — Tudi poslanci-advokati so se združili v svojo zvezo. Poslanci-učitelji pa ne store ničesar, kakor da bi se učiteljem v Avstriji najbolje godilo!

* Stanovanjsko oduštvu. Jugoslovanski poslanci so vložili v zbornici po dr. Rybaču nov predlog glede stanovanjskega oduštva.

* Prusija bo s 1. septembrom izgnala vse češke rokodelce. Oni češki delavci, ki so se priselili pred l. 1909, smejo začasno še ostati v deželi. Ostali pa morajo do 20. decembra 1911. Prusijo zapustiti. Taka je torej naša zaveznica. Kaj bi se zgodilo, če bi Avstrija izgnala vse pruske podanike?!

Kranjske vesti.

—r— Ponižno vprašanje. Je li res, da hodi neki c. kr. okr. šolski nadzornik na svojem inšpekcijskem potovanju, še preden pride nadzorovat učitelja v šolo, po informacije o učiteljih v farovž? — Na to vprašanje nam utegne odgovoriti g. nadzornik Gabršček.

—r— Umrla je dne 27. pret. meseca na Krki pri Zatičini gospa Mimi Lobetova, soproga nadučitelja Henrika Lobeta. Naše sožalje!

—r— Nesrečna smrt. Dne 25. julija okolo 6. zvečer sta se kopali v Kolpi gdčna. Pepica Pišlarjeva in gdčna. Nosanova, učiteljici v Kuželju. Komaj sta prišli v vodo, ki je bila ravno globoka, se je spustila Pišlarjeva, ki ni znala plavati, malo preveč v vodo. Gdčna. Nosanova pa za njo, ki je plavalka. Za nekaj hipov je opazila, da se Pišlarjeva že potaplja. Hotela ji je priskočiti na pomoč, a je komaj rešila sama sebi življenje. Na klicanje na rešitev ni bilo nobene pomoči pri rokah, in tako je Kolpa ugrabila v svoje žrelo blago dušo, vrlo naprednjakinjo in dobro učiteljico ter družabnico. S smrtjo gdčne. Pišlarjeve so izgubili učiteljski krogi vrlo kolegijnjo, vaščani Kuželja izborna učiteljico in dobrotnico, ker je bila vsem dobra prijateljica in svetovalka, a vsem,

ki so jo poznali, ljuba in predraga družabnica. — Vrli tovarišici bodi ohranjen blag spomin!

—r— **Slomškova Zveza ni politična organizacija!** Tako kaj radi govore premili značajniki Slomškove Zveze. A njih nerodni predsednik Jaklič, jih je zopet izdal. V „Slovcu“ (št. 169) z dne 26. pret. mes. priobčuje na člane in članice Slomškove Zveze ta-le poziv: „Vabim Vas tem potom, da se v najobilnejšem številu udeležite priredb jugoslovanske katoliške mladine v dneh 24., 25., 26. in 27. avgusta. Posvetite se tudi agitacije med mladino, da bo sestanek res velik tabor zavedne slovenske mladine. Gospodične pevke in gospodje pevci naj pri pevskih nastopih blagovoli sodelovati in naj svoje naslove z navedbo glasu n e m u d o m a javijo slovenskemu glasbenemu društvu „Ljubljana“. — Fr. Jaklič.“ — Sedaj vendar ne bodo mogli tajiti, da niso privesek klerikalne stranke, ki aranžira to priredbo. Temu privesku pa pritiska Jaklič še pečat klerikalne agitacije! Zpomnimo si to!

—r— **Na meščanski šoli v Krškem** je imenovan za namestnega strokovnega učitelja absolvirani filozof gospod dr. Franc Rostohar.

—r— **Nova raziskovanja v Postojnski jami.** Dne 20. pret. mes. se je posrečilo jamoslovcema Perku iz Postojne in Lahnerju iz Linca nanovo otvoriti v svetovno znani Postojnski jami na njenem najgloblješem mestu ob znožju Kalvarije, ko sta odstranila mnogo udrtega skalovja 200 metrov dolgo kapniško galerijo s krasnimi tvorbami iz sinterja ter globokimi tolmunji. Po tej najdbi znaša skupna daljava Postojnske jame okroglo 21 km.

—r— **Iz deželnega šolskega sveta.** Imenujejo se: Marija Hiršman za Ambrus; Fran Golob za Zagorje; Ivana Jager za Zagorje; Franja Maver za Šembije; Stanislava Rogelj za Boštanj; Ernestina Šot za Dobrne; Marija Nosan za Banjaloko; N. Turanski za Židovo; Makso Činkelj za Koprivnik; Josip Sigmund za Stari Breg; N. Korubski za Kočevje; Ljudmila Cafazura za Planino pri Vipavi; Alojzij Gorup za Ljubljano (nemška deška šola); Elizabeta Štajar za Devico Marijo v Polju; Justina Kozamernik za Postojno; Ljudmila Kovač za Loški potok; Friderika Špecler za Trebnje; Marija Ažman za Metliko; Josip Polanec za Dobropolje. Nadučitelji so imenovani: Janez Levac za IV. ljudsko šolo v Ljubljani. (K tej šoli se prireda: Franc Škulj, Franc Gärtner, Janko Likar, Alojzij Kecelj, Fran Marolt) Ivan Perko za Horjul; Jurij Erker za Koprivnik; Josip Černe za Kočevsko Reko; Ivan Loser za Borovec; Fran Juvanec za Mirno peč; Ljudevit Koželj za Št. Peter pri Novem mestu; Leopold Baebler za Žiri; Alojzija Baebler v Postojni in Alojzija Burnik v Žirih menjata svoji mesti. V p o k o j e s e: Marija Puppis v Trnju (časno za eno leto), Ana Tomc v Stopičah, Matilda Gebauer v Novem mestu, Josip Benedek v Planini, Štefan Tomšič v Ribnici. Učitelji, ki so premeščeni iz službenih ozirov, imajo z dokumenti obložene račune predložiti okrajnemu šolskemu svetu. Le-ta jih naj adjustira potem, ko je akt predložil dež. šolskemu svetu ter zaslusal mnenje te oblasti. Šola v Loškem potoku se razširi na šestrazrednico; ona v Polšniku pa na dva razreda. V Sostrem se gradi novo šolsko poslopje. — „Sokol“ in „Orlu“ se ne dovoli, da bi telovadila v telovadnici meščanske šole v Postojni. Pritožile so se proti dovolitvi take telovadbe občine Prem, Št. Peter in Knežak. Istotako se ne dovoli telovadba „Orlu“ v II. državni gimnaziji v Ljubljani. Tudi na drugih učilnicah se prepove telovadnim društvom telovadba v šolskih telovadnicah. Dr. Pavel Grošelj se potrudi kot defenitivni učitelj. Nadučiteljem na Vačah se imenuje Ivan Bezeljak. Vladimir Požar se imenuje učiteljem na Premu. Avreljja Vrežec pride k Sv. Duhu nad Krškim. Na Gori pri Jelčnem vrhu se ustanovi enorazrednica. Jakob Slapar se imenuje nadučiteljem v Šent Gotardu; Franciška Grošelj pa za učiteljico ravnotam. — Angela Gerčar je imenovana za Komendo pri Kamniku; Franciška Grom pa za Dol. — Denarno premijo iz imovine bivšega vrtnarskega društva dobe: Anton Pavšič v Kostanjevici, Fran Petrič v Naklem, Friderik Jazbec v Št. Miheļu pri Žužemperku.

—r— **Iz šolske službe.** Okrajni šolski svet v Radovljici je imenoval provizorično učiteljico Antonijo Jakličevo v Radovljici za provizorično učiteljico na Koroški Beli. Suplentka Terezija Vrančičeva ostane v Lešah kot provizorična učiteljica. Marija Douganova dobi vodstvo šole v Zagorju. Provizorična učiteljica v Lešah Amalija Poljančeva je resignirala na svoje mesto. Iz učiteljske službe je izstopila provizorična učiteljica v Suhorju Emilija Kamenšekova, ki se je omožila.

Štajerske vesti.

—š— **Iz šolske službe.** V Št. Joštu na Kozjaku, pošta Dobrna pri Celju, na eno-

razredni ljudski šoli je razpisano definitivno mesto učitelja in šolskega voditelja II.; tozadevne prošnje je vlagati do 25. avgusta. — Na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Florijanu, pošta Mislinja, je razpisano definitivno mesto učitelja, eventualno učiteljice, III.; prošnje do dne 25. avgusta. — Na šestrazredni ljudski šoli v Cirkoveah je razpisano definitivno učiteljsko mesto; prošnje do 20. avgusta. — Na šestrazredni ljudski šoli pri Št. Vidu blizu Ptuja je razpisano definitivno mesto učiteljice, III.; prošnje do dne 30. avgusta. — Rimske številke značijo plačilni razred.

—š— **L. Lavtarjeve računice** so uvedene s prvim oktobrom 1911 tudi v šolah Laškega okraja.

—š— **K preosnovi ljudskega šolstva.** Velevažne izpremembe na šolskem polju nas bodo presenetile najbrže v doglednem času. „Slov. gospodar“ z dne 27. julija t. l. poroča namreč v svojem uvodnem članku, da se v bodoče opusti v ljudski šoli nepraktično vbijanje v glavo raznih pojmov in se uči mladina le potom lastne izkušnje, kar vidi in kar dela. Naša ljudska šola se bo tako preosnovala v pravo delavnico našega kmetijskega gospodarstva in malega obrtništva. Vsak kmet namreč ne more poslati svoje sinove v kmetijske šole. Zato pa naj ljudska šola poda naši kmetijski mladini praktična navodila za gospodarsko delo na kmetiji. — V uresničenje te modre misli hočejo baje prepustiti vsi visokočastiti gospodje župniki svoja obsejna posestva učiteljem na kmetih. Oni namreč v bodoče nečajo biti več posvetni posestniki, ampak hočejo položiti enkrstzavselej svoj težki križ na svoja ramena ter hoditi zgolj le za svojim nebeškim pastirjem, za svojim nebeškim učnikom. — Zaraditega nasveta se ne bo zgražal noben liberalec, posebno pa še ne noben učitelj. Zakaj dognana stvar je in ostane, da bi vbijanje v glavo različnih kmetijskih pojmov naši mladini koristilo ravno toliko, kakor vbijanje v glavo različnih verskih resnicah brez živih zgledov. Je pač tako, kakor nas to uči neki star pregovor: „Besede mičejo, zgledi pa vlečejo“.

Goriške vesti.

—g— **Iz seje okrajnega šol. sveta v Sežani dne 27. julija t. l.** Predlaga se deželnemu šol. svetu remuneracije za pouk v nemščini. Vzame se v znanje poročilo predsedstva, da je dež. šol. svet vpokojil nadučitelja A. Lebana. Reši se več prošelj šolskih vodstev glede poprav pri šol. poslojih. Enemu učitelju se dovoli podpora 60 K. Predlaga se prošnja tov. Ivana Bana za vpokojenje dež. šol. svetu. Za definitivno mesto učiteljev v Sežani se priporoči dež. šol. svetu tovarišico Turšič Hermino. Dovolj se vzporednico za III. razred v Nabrežini; ravno tako na petrazrednici v Sežani. Zavrne se prošnja občanov iz Saleža za ustanovitev samostojne enorazrednice. Š.

—g— **Koliko je Slovencev v Gorici?** Laški magistrat nas je naštel 6653, Lahov 17.856, Nemcev 2076 in Srbohrvatov 59. — Govore, da so prvotno našeli okolo 12.000 Slovencev. To število pa seveda ni smelo obveljati. Prišla je „revizija“, nakar so konstatirali samo 6653 Slovencev, torej samo 2000 več nego pred 10 leti. Magistrat je to veliko nepravilnost lahko in nemoteno izvršil; zakaj vlada se ni genila, dasi so ji morale biti znane iz raznih pritožb vsakovrstne števne nepravilnosti. Poslanec Fon, ki je bil v odboru za ljudsko štetje in ki mu je torej vse dobro znano, naj sedaj na Dunaju napravi potrebne korake, da se števne goljujše uničijo in štetje korigira!

—g— **Na c. kr. učiteljišču za vinarstvo in sadjarstvo** v Klosterneuburgu je napravil zrelostni izpit z dobrim uspehom goriški rojak Just Ušaj od Sv. Križa.

—g— **Na c. kr. moškem učiteljišču v Gorici** je bil učni napredek v minolem šolskem letu vobče dovoljen. Od vseh gojencev prvih treh tečajev (96) ni propadel nihče. Ponavljalne izpite po velikih počitnicah je dobilo v III. tečaju 5, v II. tečaju 7 in v I. tečaju tudi 7 gojencev. — Z 32 gojenci vred je bilo na zavodu ob koncu šolskega leta 128 gojencev, dočim jih je bilo ob pričetku 136.

—g— **V Ajdovščini** je završila nova obrtna-nadaljevalna šola svoje prvo šolsko leto. Zaključka se je udeležilo mnogo občinstva in obrtniki-mojstri. Izmed 27 učencev je bilo 6 ključalnjarjev, 4 krojači, 4 čevljarji, 4 trgovci, 3 mizarji, 2 peka, 2 sedlarja in en tesar in kovač. — Poučevala sta P. Plesničar v obrtnem računstvu in M. Klemenčič v pisarskih predmetih. Drugo leto se otvori še en razred. Novi obrtni šoli želimo obilo sreče, da bi se čim lepše razvijala in uspevala!

Tržaške vesti.

—t— **Nekoliko statistike nemških državnih ljudskih in meščanskih šol v Trstu.** Nemško državno deklško šolo v Trstu je obiskovalo letos 196 Nemk, 249 Italijank, 160 Slovencev in 6 drugih narodnosti; državno-deklško meščansko šolo je obiskovalo 143 Nemk, 160 Italijank, 133 Slovencev in 5 drugih narodnosti; skupaj v ljudsko 611 in meščansko šolo 441, v obe šoli

torej 1052 učen. Državno deško meščansko šolo je obiskovalo 41 Nemcev, 45 Italijanov, 39 Slovencev in 1 Madjar in 1 Arabec; ljudsko šolo 172 Nemcev, 254 Italijanov in 199 Slovencev, 4 Madjari in 1 Anglež; vsesкупno je torej zahajalo 127 v meščansko in 770 v ljudsko šolo, v obe šoli torej 757 učencev. Vse omenjene državne nemške šole je torej obiskovale 1809 učenk in učencev, med temi komaj dobra tretjina Nemcev.

—t— **Imenovanje.** Naučni minister grof Stürgkh je sporočil državnemu poslanecu dr. Rybaru, da je za učiteljico slovenskega jezika na nemški deklški šoli v Trstu imenovana gđ. Plaperjeva.

—t— **Avstrijski državni učitelji v Carigradu.** „Wiener Zeitung“ (št. 165) v 21. t. m. razpisuje do 15. avgusta t. l. pet učiteljskih mest na državni ljudski šoli za dečke in deklice v Trstu, ulica Fontana, za avstrijsko zasebno šolo v Carigradu! Ti učitelji bodo torej v Trst imenovani a v Carigrad prideljeni na tamošnjo zasebno šolo avstrijske kolonije! Nastopiti treba službo 1. septembra t. l. Plače so kakor vadniških učiteljev plus stanarina. Prošiti morejo le samei, zavezavši se, pa ostanejo osem let v Turčiji; potem dobe mesta na primorskih državnih ljudskih šolah. Od teh prosilcev se zahteva izpit za meščanske šole; en izmed teh postane tudi ravnatelj. Ker vemo, da v Carigradu posebno kak jugoslovanski jezik dobro služi, priporočamo našemu učiteljstvu, posebno onim, ki so kolikortoliko zmorni laščine ali francoščine, da se oglase za te službe. Pot plača vlada. Prošnje je oddati do 15. avgusta t. l. službenim potom na c. kr. namestništvo v Trstu.

—t— **Država prevzame s prihodnjim šolskim letom pet učiteljev Ciril-Methodove šole v Trstu.**

—t— **Koliko je Slovencev v Trstu?** Tržaški magistrat je naštel Slovencev samo 36.000. Odbor političkega društva „Edinost“ je storil potrebne korake, da dobi račun tržaškega magistrata potrebno korekturo. Slovencev v Trstu je nad 70.000 ne pa le 36.000! Nad polovico bi jih radi požrlj na tržaškem magistratu.

—t— **Kmetijska družba za Trst in okolico** vabi okoličanske posestnike, kmete in vrtnarje na pristop k družbi. Vabljen je tudi vsak drugi okoličan. Ako hočemo, da bo „Kmetijska družba“ imela ugled pred vlado in drugimi društvi ter več korist za okolico samo, je treba, da pristopijo vsi gospodarji. Udnina, ki znaša samo dve kroni, je tako nizka, da jo plača lahko tudi vsak mladenič, kako je ne bi potem hišni gospodar! Mi moramo povzdigniti našo velekoristno družbo, a to je odvisno samo od zavednosti naših slovenskih okoličanov in meščanov. Udje dobivajo strokovni list „Primorski gospodar“, a tudi sadnega drevja, deloma brezplačno, deloma po znižani ceni. — Oglasiti se je v ulici Galatti št. 14.

—t— **Trgovinska in navtična akademija v Trstu.** Navtični oddelek: Iz šolskega poročila tega oddelka posnemamo, da je v minolem šolskem letu poučevalo razen ravnatelja še 14 učnih oseb. V začetku leta je bilo vpisanih 132 učencev, med letom je nanovo vstopil 1, izstopilo jih je pa 23. Po rojstnem kraju jih je bilo iz Trsta 56, iz ostale Primorske 28, iz Dalmacije 9, iz drugih avstr. pokrajin 15, iz inozemstva 2. Po narodnosti je bilo 93 Italijanov, 7 Nemcev, 2 Slovencev, 5 Hrvatov in Srbov in 1 Grk. Z dobrim vspehom jih je absolviralo 64. — Trgovinski oddelek: V minolem šolskem letu je štel ta zavod razen ravnatelja še 15 učnih oseb. Učencev je bilo 121, med letom jih je izstopilo 8, 1 je pa vstopil, tako da je bilo koncem leta 114 učencev. Po narodnosti je bilo 92 Italijanov, 10 Slovencev, 3 Hrvatji, 7 Nemcev, 1 Grk in 1 Anglež. — Dveletni ženski trgovinski kurs je začetkom leta obiskovalo 74 učenk, med letom jih je izstopilo 14, koncem leta jih je bilo 60. Po narodnosti je bilo 52 Italijank, 5 Slovenk, 1 Nemka in 2 Grkinji. — Večerne trgovinske kurze je v I. polletju obiskovalo 50, v II. polletju 12 slušateljcev. — Od 65 gospodov, ki so se priglasili za kurz državnega računovodstva, jih je do konca obiskovalo 48.

—t— **Agitacija za Legino šolo na Kontovelu.** S Kontovela pišejo: Volitve so minule. Oblak je propadel, čeravno je pri nas kamora prav pridno kupovala glasove. V naši vasi je, žal, propalica, ki se prodajajo za liter vina. Ker pa upajo zdaj dobiti še par kron od kamore, zato agitirajo za Legino šolo. — Povedano bodi, da tukaj ni niti enega Italijana. Tem agitatorjem načeljuje magistratni uslužbenec. Ta se je kazal o volitvah nevrednega sina slovenskih staršev. Prostor za Legino šolo si izbero najbrž ob cesti med Kontovelom in Prosekom, kjer bodo vzgajali druhal, ki bo preklinjala in zasramovala svojo rodno mater in svojo domovino. Zato vas svarimo, starši, da se ne boste dali zavajati od takih odpadnikov, ki jim ni mar blagor vaše dece, temveč groši, s katerimi si bodo oni polnili svoja vedno žejna grla. Ako vam predložijo magistratni uslužbenec polo v podpis, ga odločno zavrnite in pošljite njega v šolo, da se bo bolj dostojno vedel napram delavcem na barkovljanski cesti. Ob tej priliki moramo

omeniti, da tukaj ni sedaj nikakih razprtij med ljudmi različnega političkega mišljenja; ako bi pa peklenska nakana postala dejstvo, izgine mir in namesto tega začne političko sovražstvo, ki gotovo prinese hudih posledic.

Istrske vesti.

—i— **Iz Podgrada pišejo:** Sklenili smo šol. leto in to v prvič s trirazrednico in celodnevni poukom. Cujemo pa celo od kompetentne strani, da nam vzamejo tretjo zasilno učno osebo (trirazrednica namreč ni še sistimizovana). Ko je lani ob začetku šol. leta dospelo občini vprašanje, se-li obveže plačevati stanarino tretji učni osebi, se ni ta le radostno odzvala temu predlogu, ampak se je tudi takoj lotila dela, pri čemer se je potrošilo 2100 K. Na mestu, kjer sta stali prej dve učni sobi, so napravili tri, tako da se je dolgot sob reducirala od 15 m na 9 m; površina je torej ista. Ako se uvažuje še, da se je uvedel celodnevni pouk, je absolutno nezmožno izhajati z dvorazrednico; zakaj na 90 m² prihaja 200 otrok; poleg tega treba odbiti 15 m² za kateder obeh razredov. V malih letih se je dalje potrošilo za šolo v Munah 20.000 K. Ustanovi se šole v Žejanah, Poljanah, Pregarjah, Sobanjah.

—i— **Na c. kr. moškem učiteljišču v Kastvu** so se vršili ustni zrelostni izpiti od 11. do 13. t. m. Udeležilo se jih je 13 domačih abiturientov in en privatist. S popolnim uspehom so prebili izpit sledeči: Bađurina Benedikt, Gabrijelj Dragotin, Jedrlinč Tomo, Paskvan Milan, Rajčič Anton, Sušan Josip, Šestan Ivan, Šestan Josip, Šiškovič Mirko, Škorpa Ivan, Zornada Josip. — Dva imata popravni izpit po dveh mesecih, eden je padel na vse leto.

Splošni vestnik.

Iz daljave vodljiv električni čoln. Učitelj Wirth na Nemškem je izumil čoln, ki ga lahko iz obrežja ali iz drugega čolna poljubno vodi in žene z električnim tokom. Prve poizkušnje s tem čolnom, ki so se vršile na Wanskem jezeru blizu Berlina, so se izbornu obnesle. Pristostvoval je tudi nemški prestolonaslednik s svojo soprogo. Ker izumitelj takrat ni demonstriral naprave čolna samega, je povabil prestolonaslednika v soboto k drugi poizkušnji. Pokazal mu je vse aparate na čolnu. Nato je vstopil na poziv prestolonaslednika v njegov motorni čoln, kamor je montiral tudi svoje aparate, s pomočjo katerih pošilja električni tok na svoj čoln. Od tod je spravil iz precejšnje daljave svoj prazen čoln z električnim tokom v dir in napravil več izbornu uspehli nevarnih obratov. Nato je čoln trenutkoma ustavil in izprožil na njem tudi top kot znamenje, da je konec poizkusa. Prestolonaslednik je čestital učitelju za njegovo velepomembno iznajdbo in mu obljubil, da ga priporoči cesarju. Wirth je obljubil, da se upa izpopolniti svojo iznajdbo v toliko, da bo lahko manevriral s čolnom in tudi streljal na čolnu postavljenimi topovi iz daljave več kilometrov. Iznajdba je posebno važna za obrežno obrambo.

Novi novci. Da se odpravi pomanjkanje drobiža, je predložila vlada parlamentu predlogo, da se uvede nov drobiž. Zaradi tega pridejo v promet dvekronski in enokronski novci. In sicer bodo izdelali dvekronskih novcev za 50 milijonov kron, od katerih odpade na Avstrijo 35 mil. kron, na Ogrsko pa 15 mil. Enokronskih novcev dobimo za 100.000.000 K, od teh dobi Avstrija 70, Ogrska 30 milijonov. Skupno bo potem v prometu cele monarhije 300 mil. enokronskih novcev. Obe vladi bosta z avstroogrsko banko zamenjali dosedanje goldinarje z novimi novci. Pri predelovanju goldinarjev v enokronske in dvekronske novce bosta imeli obe vladi precejšen dobiček. Krona ima 4.175 gramov čiste (natančne) teže (Feingewicht) ali 5 gramov bruto. Dvekronski novci bodo imeli natančno še enkrat večjo težo kot enokronski novci. Natančna teža sedanjih goldinarjev je 11.111 gramov. Za predelanje 150 mil. enokronskih novcev bodo porabili približno 56 mil. sedanjih goldinarjev, tako bo čistega dobička okrog 38 mil. K, od katerih dobi Avstrija dobrih dve tretjini, to je okrog 26 mil. K. S tem, da pridejo goldinarji čisto iz prometa in da se uvedejo v promet dvekronski novci, upa vlada prisiliti javnost, da se vendar enkrat privadi na krone in vinarje.

Šolstvo in učiteljstvo na Hrvaškem.

Da spoznamo bolje hrvaško šolstvo in učiteljstvo, je potrebno, da prinaša „Učiteljski Tovariš“ raznotere novice iz šolskega in učiteljskega življenja onkraj Sotle. Hočemo pod zgornjim naslovom objavljati vse važ-

nejše tezaevne novosti, pri čemer se bom opiral na hrvaške pedagoške liste in na dopise znanih hrvaških kolegov.

I.

Dne 12. avgusta 1911 ob 8. uri dop. se vrši v Zagrebu v dvorani kr. moškega učiteljskega XXVI. glavna skupščina „Saveza hrv. učiteljskih društev“.

Ta skupščina je I. seja odposlancev posameznih učiteljskih društev.

Razen običajnih formalnih točk vzporeda bo posebno zanimiv razgovor o posledicah sklepov izredne občne skupščine „Saveza“ z dne 11. maja 1911.

Kakor znano, se je takrat sklenila pasivna rezistencija učiteljstva.

V vabilu na sejo prosi osrednji odbor vse delegate poedinih društev, da si zaradi razprave o vprašanju pasivna rezistencija poskrbijo dovolj potrebnega materiala in naj premislijo, kaj bi se naj če storilo v prilog učiteljskega vprašanja.

II.

„Hrvaški pedagoško-književni zbor“, to društvo, ki ima nekako sličen namen kot naša „Šolska Matica“, zboruje v dneh 10. in 11. avgusta t. l. v Zagrebu. Vršni se XXXIX. redna glavna skupščina dne 10. avgusta ob 5. uri popoldne. Na vzporedi so poročila tajnika, blagajnika, čuvarja „Hrvatskega šolskega muzeja“, revizionalnega odbora, proračun za leto 1912 in predlogi.

Drugi dan, t. j. dne 11. avgusta, je ob 10. uri dopoldne slavnostno zborovanje v proslavo stoletnice smrti Dositeja Obradovića. O slavljenju bo razpravljali Josip Škavić. — Mijo Blašković pa bo referiral o aktualnem vprašanju: „Sokolstvo i narodno uzgajanje“.

Ca se utrdijo čim bolje duševne vezi med slovenskim in hrvaškim učiteljstvom bi bilo umestno, ako bi posečali mi Slovenci hrvaške učiteljske priredbe, Hrvati pa naše. Lepa prilika je sedaj za one tovariše, ki imajo že počitnice. Napravite počitniško potovanje v Zagreb med drage nam tovariše onokraj Sotle, Gorjancev in Kolpe. Videli boste, da Vas bo hrvaško učiteljstvo sprejelo z odprtimi srci. Preživeli boste par nepozabno prijetnih uric v lepi kolegialni družbi tam v belem Zagrebu.

III.

V „Hrvaškem šolskem muzeju“ so imeli v dneh 6. in 7. julija t. l. redkega gosta. Proučeval je tamošnje lepe zbirke realčni profesor Leonid Dobrovolski iz Kijeva v Rusiji.

Kako je došel v Zagreb, je opisal sam sledeče: V Kijevu je neki bogataš ostavil 500.000 rubljev za urejenje šolskega muzeja. Kuratorij je določil, da se pošlje realčni profesor Dobrovolski na potovanje po vsej srednji Evropi, kjer naj prouči šolske muzeje. Rektor Maks Hübner, kustos šolskega muzeja v Breslavi, je opozoril Dobrovolskega na lepo urejen šolski muzej v Zagrebu in tako je ruski profesor došel v Zagreb.

Dosedaj je pregledal šolske muzeje v Nemčiji, Belgiji, Holandiji, Francoskem, Švici in v Avstriji.

Izjavil se je, da nikakor ni pričakoval toliko od Zagreba. Kulturne institucije, ki jih je proučil v Zagrebu, daleč nadkriljujejo to, kar je pričakoval. Dobil je ugodnejšo sodbo o Hrvatih, Hrvaški in hrvaškem šolstvu.

IV.

Draginjsko doklado je dobilo hrvaško učiteljstvo z banovo naredbo. Počenši s 1. julijem letos se je nakazala draginjska doklada 10% od temeljne plače, t. j. 80 K letno ali 22:2 vinarja dnevno.

Tedaj z 22 vin. na dan si bo hrvaško učiteljstvo jako dosti pomagalo!

Dvaindvajset vinarjev!

To je pač malenkostno povišanje in malenkostna pomoč učiteljstvu, ki je slabše plačano kot orožništvo.

Številka 8. časopisa „Škola“ končuje svojo tozadevno notico sledeče:

„Hrvatsko učiteljstvo željno pričakuje, da se mu uredi plača zakonitim potom. To je prva dolžnost hrvaškega sabora, vsega naroda, kateremu ljudskošolsko učiteljstvo služi požrtvovalno, za katerega dela nesebično — v šoli in izven šole.“

V.

Šolska tablica z računilom. Učiteljica Milka Šimunovića je sestavila ploščico, v okvirju katere je dvajset drugic in to deset ene (bele) in deset druge barve (modre). Te kroglice ima učenec vedno pred seboj in tako lažje računa. Dvojna barva kroglic olajšava učitelju, kakor tudi učencu prelaz čez prvo desetino.

Ign. Šijánc.

Razgled po šolskem svetu.

— Najvišja šolska oblast v Srbiji se je baje, kakor poročajo „Novosti“ izrekla za obligatorično uvedbo nemščine kot učni predmet na višjih učnih zavodih v Srbiji.

— Proti češki šoli v Podmoklih. „Matica Školska“ je hotela v Podmoklih ustanoviti češko ljudsko šolo in si je izposlovala dovoljenje šolske oblasti. Proti temu je občina, ki je v nemško-nationalnih rokah, vložila rekurz pri naučnem ministrstvu in prosila, da se rekuru prizna odložilna moč. Naučno ministrstvo je odbilo to prošnjo.

— Slovenec privatni docent na praškem vseučilišču. Naučno ministrstvo je potrdilo sklep proforskega zbora praškega češkega vseučilišča, da se pripusti dr. Mihajlo Rostohar kot privatni docent za filozofijo na češkem vseučilišču.

— Socialistična organizacija učiteljev na Bolgarskem. Pretekli teden je imela socialistična organizacija učiteljev na Bolgarskem svoj VI. kongres v Sofiji. Organizacija je bila ustanovljena leta 1905. Prvo leto je štela 326 članov, letos jih šteje 954. Organizacija je tekoma leta razpečala 13.038 brošur in 2647 strankinih koledarjev. V štrajkovni fond je prispevala 1023.80 dinarjev.

— Visoka šola za ženske. „Zveza rodovinskih in narodove odgoje v Lipskem“ ustanovi s 1. oktobrom visoko šolo za ženske. Predavali bodo o splošni izobrazbi, o pedagogiki in o socialnih vedah.

— Stolice za govornišvo. V seji akademičnega senata na Dunaju so sklenili ustanoviti novo stolico na govornišvo in vložiti tozadevno prošnjo za naučno ministrstvo. Predavanja lahko obiskujejo slušatelji vseh fakultet. Pozneje se bodo otvorile take stolice tudi na drugih univerzah v Avstriji.

— Stolica za govornišvo na Dunaju. Predlog akademičnega senata, ki stremi, da bi se ustanovila na dunajski univerzi stolica za govornišvo, je dosegel svoj smoter. V jeseni že otvori na univerzi predavanja o govornišvu „Prosta zveza za nadaljno izobrazbo o državnem znanstvu“. Sklenili so začeti sporazumno z akademičnim senatom s štiriurnim predavanjem o govornišvu že na prihodnjih predavanjih. Predsednik „Proste zveze“ je sklenil uvesti tudi potovalne kurze, na katerih bodo predavali vseučiliški profesorji o državnem znanstvu. Prvi tak kurz otvorijo v prvi polovici oktobra v Celovcu.

Z gospodarskega polja.

— Konsum mesa. Povsod v Avstriji nazaduje konsum mesa zaradi neprestanega zdraževanja in zaradi brezobzirne politike bogatih magnatov. Na Dunaju je povprečno použila oseba 1908. leta 69 kg mesa, a leta 1909. samo 64 kg. Podatki iz lanskega leta še niso natančno določeni, vendar je že sedaj iz vsega statističnega materiala očitno, da je l. 1910. povprečni konsum mesa zopet znatno nazadoval.

— Sladkor podražen. Zaradi suše v celi Srednji Nemčiji in na Češkem so na praškem sladkornem trgu cene sladkorja zopet poskočile za 1 K 40 vin. Na sladkornem trgu v Hamburgu in Magdeburgu so cene sladkorja vnovič narasle za 50 fenigov.

Raznoterosti.

× Oporoka Ivana Ortha. Na Dunaju so odprli oporoko Ivana Ortha (bivšega avstrijskega nadvojvode). Pravzaprav obstojata dve oporoki. Ena je datirana od 24. julija 1878 v Kostajnici, druga pa v Chatanu z dne 26. marca 1890. Po tej poslednji oporoki je mati Ivana Ortha njegova glavna dedinja in zapuščila jej svojo graščino v Gmundnu in 100.000 gld. Eno hišo na Dunaju in 100.000 gld. zapuščila svoji ženi Ludmili Stubel. Svojo ladjo „Santa Margareta“, oziroma zavarovalnico ustanovi „Fondo di marina“. Razentega zapuščila svojo knjižnico in neke redkosti svojemu prijatelju princu Isenburgu. Tudi dobroteljni ustanovi ni pozabil. Zanimiva pa je klavzula, da ne sme ministrstvo teh ustanov nikdar uporabiti v cerkvene svrhe.

× Memoare gospe Toselli. Gospa Toselli, bivša saksonska prestolonaslednica,

izda v kratkem, baje meseca aprila prihodnjega leta, svoje memoare. Povest se pričinja z njeno mladostjo, kjer jako natančno popisuje svoje življenje na saksonskem dvoru. Na kratko omenja svoj beg z učiteljem jezikov Gironom. Vzrok njenega bega je bil ta, da so jo hoteli njeni sovražniki zapreti v norišnico. Učitelja jezikov Girona je vzela s seboj zato, ker je bil ta po njenem mnenju zvest in molčeč. Toda kmalu je spoznala v njem samo koristolovca. Med osebami, ki jih omenja v knjigi je tudi nemški cesar. — Mnogo se bavi gospa Toselli tudi z nadvojvodo Salvatorjem, o čigar smrti dvomi in izraža mnenje, da se ob smrti cesarja Franca Josipa I. gotovo vrne in izvrši velike stvari. Končno pravi, da se jo je obsodilo brez vsakega procesa in da je sama zato spisala svoj zagovor, da draždanskem dvoru dokaže, kak je. — Kakor poročajo iz Berlina, bodo memoari prepovedani na Saksonskem, čim izidejo. Tej prepovedi se potem pridruži vsa ostala Nemčija.

× Velika zapuščina. Iz Odeše: Seštra bivšega člana državnega sveta Šukomlinova je zapustila za kmetijski zavod tri milijone rubljev.

× Umrljivost zakonskih in nezakonskih otrok. Statistika je tudi posegla na to polje ter dognala, da umrje mnogo več nezakonskih otrok nego zakonskih, kar je umevno. A razmerje je večje, nego bi si bili mislili na prvi hip. Od 100 nezakonskih otrok je v Nemčiji umrlo v letu 1908: 28:5, od zakonskih 16:8 (in sicer v prvem letu starosti). K vojaškemu naboru je prišlo od 1000 v zakonu rojenih 660, od nezakonskih le 213:6.

× Šola za tatove. Pred kratkim je berlinska kriminalna policija izsledila v kleti hiše trgovca Seriga šolo za tatove. Serig je prejemal ubegle mladostnike proti odškodnini in jih je poučeval v tatinski stroki. Imel je celo nastavljenne razne učitelje za posamezne predmete, kakor odpiranje ključavnic, žepna tatvina, brezhrupno rezanje okenj. V šolskem načrtu ni bilo veronauka.

× Motuproprio o preložitvi praznikov. „Osservatore Romano“ objavlja pojasnila o preložitvi praznikov. Praznik Sv. Rešnjega Telesa s svojo osmino odpade na dve nedelji in se bo slovesneje praznoval nego dosedaj. Praznik Sv. Jožefa, ki se ga dosedaj ni povsod praznovalo, se bo obhajal slovesneje z osmino in postane praznik prvega reda.

× Papež in modernizem. Zatrjujejo, da hoče papež izdati še en spis o časopisju. Poučeni krogi zatrjujejo, da bo z jako bojevitim spisom napadel tisto katoliško časopisje, ki je na glasu modernizma ter mu bo očital, da se ne briga za neizbrisne svete pravice svete stolice. Naslovljen bo spis na lombardske škofe.

× Muzej za samomore učencev je ustanovil v Peterburgu prof. Charkotinin. Zbral je tam obilo tvarin, ki se nanašajo na to prežalostno novodobno prikazen. Kot vzroke otroških samomorov navaja: slabo ravnanje staršev z otroki, strah pred kaznijo, obup zaradi slabega napredovanja v šoli, zasmehovanje tovarišev, nesrečna ljubezen, smrt staršev ali kake druge osebe ter izguba kakega predmeta. Že v starosti treh let se javljajo prvi otroški samomori. V tej starosti se je obesil deček. V treh poletnih mesecih minulega leta je bilo na Ruskem 125 otroških samomorov.

× Odprava praznikov je zadela povsod na odpor. V Avstriji so se vodilni krogi izrekli proti odpravi, sedaj se je oglašila tudi Nemčija. Najbrže ostane papežev motu proprio veljaven le za nekatere laške škofije.

× Papež Pij X. reformator. Papež izda v kratkem nov motu proprio, s katerim se odpravijo vse formalnosti glede imenovanja kardinalov; vsa taka imenovanja se bodo izvrševala vbodoče z navadnim „breve“.

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

Uradni razpisi učiteljskih služb.

St. 1288. Kranjsko. 1—1
Na štirirazredni ljudski šoli na Koroški Beli se bo stalno namestila učiteljska služba s postavnimi prejemki in prostim stanovanjem.

Redno opremljene prošnje naj so vložijo predpisanim potom pri podpisnem o. kr. okrajnem šolskem svetu do 31. avgusta 1911.

Prosilci, ki v kranjski učiteljski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so telesno popolnoma sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dne 18. julija 1911.

St. 1528. 1—1

Na dvorazredni ljudski šoli v Buški se razpisuje s tem nadučiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potom do 28. avgusta 1911.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 28. julija 1911.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca julija K 150.788:42.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Gričar & Mejač

v Ljubljani, Prešernova ulica 9
priporočata v veliki izbiri po najnižji ceni

obleke za gospode in dečke, površ-nike za gospode in dečke, obleke za otroke, žakete za dame, paletu za dame, plašče za deklice itd. itd.

Nepremočljive pelerine iz lodna ali velblodje dlake (Kamelhaar) v vseh velikostih, Gg. učiteljem in učiteljicam popust za „Učiteljski konvikt“.

Najugodnejši češki nakupni vir. Poletje 1911.

V. J. Havliček a bratr Kopelji, Poděbrady (Češko)

slavnostni izvojni dom, pošilja franko

novó zbirko vzorcev modnega blaga, cefirov in sukna

opreme za neveste, Havličekove tkanine, damasta, brisalk, robcev, garnitur itd. Vzorec franko.

Letne novosti 1911

1 zavoj 40 metrov pralnih ostankov praktično združenih za 18 K franko dostavljen. Od teh ne pošljemo vzorcev. Samo pri nas najbolje.

Havličekova tkani-na 1 kos 18 m za 12 K, boljše vrste 23 m za 16 K. Specialiteta: Po-bradska kopališka tkanina 23 m za 22 K 40 v.

Založeno l. 1887. XXV. letnik.

Pišite po vzorce!

